

# Розвиток культури України за часів Української Держави П. Скоропадського та Директорії УНР

1. У чому полягали досягнення культурного життя першого періоду Української революції? 2. Як, на вашу думку, пов'язані початок Української революції та активізація руху за автокефалію православної церкви в Україні?

## 1. Розвиток освіти за доби гетьманату П. Скоропадського.

За гетьмана продовжився процес українізації освіти. Поряд із російськими засновувалися нові українські гімназії. Так, на кінець 1918 р. 150 із 836 гімназій були українськими. Чимало зусиль влада докладала для підготовки й видання нових україномовних підручників для школи.

Гетьманський уряд опікувався також вищою освітою. Спроба швидкої українізації Київського університету Св. Володимира за часів УЦР успіху не мала. Тому було вирішено розпочати створювати нові університети з українською мовою викладання та значною кількістю українознавчих дисциплін. Так, крім університетів у Києві, Харкові, Одесі було відкрито ще два — Київський та Кам'янець-Подільський державні українські університети. Уряд усіляко підтримував вищі навчальні заклади і надавав їм статус державних.

За доби гетьманату в Києві створили Єврейський народний університет (діяв із 9 червня 1918 до кінця 1920 р.) — перший вищий єврейський навчальний заклад на території колишньої Російської імперії та єдиний в історії вищий навчальний заклад, де викладання провадилося мовою їдиш. У Катеринославі в цей період було відкрито приватний російський університет. У ньому діяли дві кафедри, що викладали українською мовою.

## 2. Створення Української Академії наук. Розвиток науки. Мистецьке життя.

У листопаді 1918 р. гетьманський уряд заснував Українську Академію наук (УАН) за сприяння міністра народної освіти М. Василенка та вченого В. Вернадського. Останній і став її першим президентом.

У складі Міністерства народної освіти та мистецтва було створено спеціальне Головне управління мистецтва і національної культури. Уряд виділяв значні кошти на збереження пам'яток старовини, проведення археологічних досліджень, підтримку творчих колективів і окремих майстрів, надавав підтримку музейній справі.

Було засновано Другий Український національний хор, Державну капелу бандуристів Г. Хоткевича і Державний симфонічний оркестр ім. М. Лисенка. Плідною також була діяльність Київської, Одеської та Харківської консерваторій.

На добу гетьманату припадає справжній злет творчості українських композиторів М. Вериківського, Г. Верьовки, Б. Лятошинського, Л. Ревуцького, П. Демуцького. Продовжувала працювати створена за доби УЦР Українська академія мистецтв під керівництвом відомого митця-графіка Г. Нарбута. Саме він у період гетьманату розробляв ескізи державних паперів, грамот і листівок.

У 1918 р. у Києві виникло перше об'єднання українських символістів «Біла студія».

Поет М. Семенко залишався лідером українського футуризму. У 1919—1921 рр. у Києві діяло створене ним футуристичне об'єднання «Фламінго». У 1918 р. М. Семенко видав у Києві збірки творів «П'єро задається», «П'єро кохає» та «Дев'ять поем», написаних у стилі футуризму. У 1919 р. М. Семенко проголосив новий стиль — «революційний футуризм».

**Неокласики** — об'єднання українських літераторів модерністів початку ХХ ст.

У 1918 р. у Києві почав виходити журнал «Книгар», навколо якого згуртувалася група літераторів, які називали себе неокласиками. Революція, на думку прибічників цього напрямку, відкрила можливість поєднати в літературній творчості кращі українські традиції з надбаннями світової культури. Вони називали себе естетамі, категорично відкидаючи прояви народництва й романтизму в літературі. До неокласиків належали М. Зеров, П. Филипович, М. Драй-Хмара, О. Бургардт (псевдонім Юрій Клен), М. Рильський.

У цей період розвивався й кінематограф. Влітку 1918 р. у Києві на основі кінематографічної секції було засновано компанію «Українфільм» — першу українську державну організацію в галузі кіно.

### **3. Церковно-релігійне життя.**

Прийшовши до влади, П. Скоропадський уже в «Законі про тимчасовий устрій» заявив про чільне місце у житті суспільства православної церкви, але водночас обіцяв, що «всі, не належні до православної віри громадяни Української Держави, а також всі мешканці на території України користуються... свободним відправленням їх віри і богослужіння по обряду оної».

Для підтримання відносин з усіма церквами, що діяли в цей час на території Української Держави, було створено Міністерство віросповідань. Спеціальне законодавство регулювало різні сторони релігійного життя й відносин між державними та церковними установами.

### **4. Культурний процес за доби Директорії УНР.**

У ситуації, у якій опинилася Директорія УНР, здійснювати ефективну культурну політику було важко, незважаючи на те, що міністерство освіти очолював відомий церковний діяч і науковець І. Огієнко, а міністерство мистецтв — відомий діяч українського руху Д. Антонович (син В. Антоновича). Головні зусилля вони спрямували на розвиток освіти й утвердження державного статусу української мови. Проте фактично єдиним помітним заходом, який здійснила Директорія УНР після приходу до влади в культурній сфері, була заміна всіх вивісок у Києві українськомовними.

Схильність окремих діячів УНР до примусової українізації, неприхована відраза до культурної спадщини попередніх часів не збільшувала кількості прихильників нової влади. Деякі з діячів цієї доби взагалі пропонували закрити «буржуазні» гетьманські

заклади, зокрема Академію наук. Так, було ліквідовано Державний симфонічний оркестр, а в той самий час створено Українську республіканську капелу. Крім того, уже своїми першими законами Директорія значну частину інтелектуальної еліти виключала з державотворчого процесу як представників нетрудових верств населення.

Така політика Директорії і часта зміна влади призвели в майбутньому до масової еміграції української інтелігенції за кордон, а та, що лишилася, намагалася не висловлювати своїх політичних поглядів.

## **5. Становище православної церкви за часів Директорії УНР.**

Визнання Російською православною церквою автономного статусу українського православ'я мало що змінило. Проросійськи налаштоване духовенство протидіяло будь-яким спробам відокремлення Української церкви від РПЦ. 1 січня 1919 р. Директорія УНР ухвалила закон про автокефалію Української православної церкви. Однак запровадити його в життя в умовах окупації денікінськими, а згодом більшовицькими військами не вдалося. Цьому перешкоджали шовіністичний російський єпископат і консервативне духовенство. Незважаючи на це, прибічники національного церковного руху створили в Києві та деяких інших містах українські православні парафії і проголосили 5 травня 1919 р. автокефалію Української православної церкви.

**Висновки.** Для доби Української Держави П. Скоропадського характерним був успішний культурний розвиток, якому сприяла державна підтримка.

- У державно-релігійному житті доби гетьманату на чільному місці було питання статусу православної церкви в Україні.
- Культурний процес за доби Директорії обумовлювався складною ситуацією, що виникла в цей час в Україні.
- У церковно-релігійному житті Директорія продовжила боротьбу за автокефалію Української православної церкви.

## **Запитання та завдання**

1. Які нові університети було створено в Україні за доби гетьманату? 2. Хто став першим президентом Української Академії наук? 3. Хто за доби гетьманату очолював Українську академію мистецтв? 4. Хто був міністром освіти в першому уряді Директорії УНР?

5. Як відбувався розвиток освіти в період Української Держави П. Скоропадського? 6. Яку роль для культури України відіграло створення Академії наук? 7. Якими були здобутки тогочасного мистецького життя? 8. Порівняйте розвиток церковно-релігійного життя за доби УЦР та гетьманату. 9. Що було характерним для культурного процесу за доби Директорії УНР? 10. Якими були особливості становища православної церкви за часів Директорії УНР?

11. Завершіть складання таблиці «Розвиток культури за часів Української революції» (с. 103). 12. Проведіть дискусію за проблемним питанням: який період Української революції був найбільш плідним у розвитку культури і що цьому сприяло?

13. Які завдання, що потребували нагального вирішення, стояли перед культурою України на початку ХХ ст.? Як їх вирішували в роки Української революції?

